

Izhaja vsak dan zjutraj razven v ponedeljkih in dnevih po praznikih. — Posamezna številka Din 1.—, na 16 straneh Din 2.—, mesečna naročnina Din 20.—, za tujino Din 30.—, Uredništvo v Ljubljani, Gregorčičeva ulica 23. Telefon uredništva 30-70, 30-69 in 30-71.

Jugoslovan

Rokopisov ne vračamo. — Oglasi po tarifi in dogovoru.

Uprava
v Ljubljani, Gradišče 4, tel. 30-68,
Podružnica v Mariboru, Aleksan-
drova cesta št. 24, telefon 29-60,
Podružnica v Celju,
Slomškov trg št. 4.

Št. 88 a

Ljubljana, sobota, dne 13. septembra 1930

Leto I.

Protestne demonstracije v Pragi

Demonstranti obsipljejo italijansko poslaništvo v Pragi s kamenjem - Nezadržno ogorčenje češko-slovaškega tiska - Kako je končala intervencija italijanskega poslanika Pedrazzija

Praga, 12. septembra. d. Listi poročajo o demonstracijah, ki so se vršile preteklo noč v Pragi proti Italiji. Na mnogih krajih, posebno na najvažnejših ulicah je prišlo do velikih proti Italiji naperjenih demonstracij. Prav resen značaj so dobile demonstracije na Mali strani, kjer se nahaja italijansko poslaništvo. Ogromna množica demonstrantov, pripadajočih vsem strankam, je prišla okoli polnoči pred poslopje italijanskega poslaništva. Demonstrantje so začeli poslaništvo bombardirati s kamenjem ter so razbili štiri šipe. Čuli so se klic: »Doli s fašizmom! Doli z zatiraleci narodov!« Ko je na Malo stran prispela ojačena policija, so demonstracije ponehale ter so se demonstrantje razkropili. Policija je z močnim kordonom zasedla okolico v bližini italijanskega poslaništva. Policija je aretirala tri osebe.

Druga večja skupina je demonstrirala po Prilopih in Narodni trdi ter povsod viharo vzklikala: »Živela Jugoslavija! Doli z Italijo!«

Češkoslovaški tisk še vedno objavlja ostre članke proti fašistovski Italiji. Glavno glasilo češkoslovaške narodno socialistične stranke »Česke Slovo« objavlja danes na prvi strani uvodnik pod naslovom: »Slovani, pomnite vedno, da ste za italijanske fašiste — psi in barbari!«

Praga, 12. septembra. AA. ČTK poroča: Češkoslovaška fašistična stranka je imela snoči sestanek, na katerem je ostro protestirala proti italijanskemu preganjanju Slovanov v Italiji, zlasti pa proti justifikaciji v Trstu. Po končani skupščini so se zborovalci podali na ulico, vendar jih je policija takoj razkropila.

Uradno poročilo o demonstracijah

Praga, 12. septembra. d. Listi objavljajo uradno poročilo policijskega ravnateljstva o snočnih protitalijanskih demonstracijah. Poročilo skuša oslabiti dalekosežnost demonstracij, priznava pa, da so bile na poslaništvu razbite šipe in da so bile aretirane tri osebe. Tudi italijansko poslaništvo skuša na zunaj oslabiti pomen večeršnjih demonstracij.

Praga, 12. septembra. AA. ČTK poroča, da je skupina kakih 10 mladeničev snoči večkrat metala kamenje v poslopje italijanskega poslaništva ter razbila dve okni. Policija je prijela tri demonstrante.

Protestna resolucija češkoslovaško-jugoslovanske lige v Brnu

Brno, 12. septembra. d. Vsi listi obširno poročajo o zborovanju Češkoslovaško - jugoslovanske lige, ki se je vršilo snoči v Brnu. Govorniki so se v toplih besedah spominjali trpljenja jugoslovanskega naroda v Julijski Benečiji; posebno so opozarjali na težki položaj jugoslovanskega naroda, ki je nastal po tržaškem procesu. Zborovalci so soglasno in z viharim odobravanjem sprejeli resolucijo, ki poudarja solidarnost in zvestobo češkoslovaškega naroda do trpečega slovaškega naroda na jugu. Veličastni zbor je ostro obsodil vse krivice, ki so jih fašisti prizadejali jugoslovanskemu narodu v Julijski Benečiji.

Odgovor ministra dr. Krofite poslaniku Pedrazziju

Praga, 12. septembra. d. O intervenciji italijanskega poslaništva v zunanem uradu objavljajo listi, odnosno so znane naslednje avtentične informacije:

V ponedeljek se je zglasil v zunanem ministrstvu odpravnik poslov italijanskega poslaništva g. Severino. Namestniku zunanega ministra g. dr. Krofite se je g. Severino potožil, da se nekateri praški in drugi listi, komentirajoč tržaški proces, poslužujejo nepravilnih trditve, zlasti da je bil proces tajen, čeprav so bili navzoči italijanski in inozemski izvoznarji, kakor tudi tržaški konzuli. G. Severino se je tudi pritožil, da so listi nepravilno poročali o izvršitvi smrtnih obsodbe. Odpravnik poslov je trdil v svoji pritožbi, da so listi pisali, kakor da bi bili oboje ustreljeni na jugoslovanski meji, čeprav se je justifikacija

vršila na italijanskem ozemlju.

Minister dr. Krofite je g. Severinu odvrnil, da zunanji urad nima prav nikakega vpliva na češkoslovaški tisk. V imenu zunanega ministra dr. Beneša pa je pač obžaloval, da so nekateri listi nepravilno pisali o procesu.

Ko se je italijanski poslanik g. Pedrazzi vrnil s svojega dopusta v Prago, je ta ponovno pri ministru dr. Krofite ponovil pritožbo g. Severina.

Minister dr. Krofite je g. poslanika opozoril v prvi vrsti na način, kako nekateri italijanski listi sploh pišejo o Slovanih. V prvi vrsti je imel g. minister dr. Krofite v mislih famozni članek »Popolo d' Italia«, katerega urejuje brat ministrskega predsednika g. Mussolinija. Ta list — je gosp. minister omenil — piše o Slovanih kot o plemenu brez kulture, piše o stenih, ki so se zarile v italijanske domove ter naposled hvali list bivšo Avstrijo, ki je znala držati na vajetih Slovane s pomočjo bajoneta in vislice.

Jeza fašistovskega tiska

Trst, 12. septembra. d. Fašistovski tisk, kot vse kaže, ni zadovoljen z rezultati dveh demarš, ki jih je izvršil pri češki vladi v Pragi tamkajšnji italijanski poslanik Pedrazzi, kajti tudi po dveh demaršah tisk in javnost nista odnehala obsojati zadržanja fašistovskega režima napram Jugoslovanom v Italiji. Kot dokaz navaja »Piccolo«, da je češki tisk začel nastopati s še večjo ostroščjo proti fašizmu. »Piccolo« opozarja na pisanje vodilnih praških listov, med njimi »Prava Lidu«, organa socialno - demokratske stranke, torej ene največjih vladnih strank. »Prava Lidu« je zavrnilo intervencijo italijanskega konzula, češ da se Italija nima pravice vmešavati v notranje zadeve Češkoslovaške in da če-

škoslovaški tisk ne bo dopustil, da kdorkoli, najmanj pa Italija kontrolira njegovo postopanje.

»Piccolo« zahteva, da vlada enrgično nastopi proti takšnemu pisanju. Nadalje opozarja tržaški list na zborovanja, katera so za nočjo sklicale socialno - demokratska stranka, narodno - demokratska stranka in češkoslovaško - jugoslovanska liga, dalje na protestne manifeste, ki so jih objavili nekateri narodni poslanci, zveza legijonarjev in ženska združenja. Češki fašisti bodo imeli v nedeljo občni zbor. Tedaj bodo odločali, kako naj se ta njihova stranka nadalje imenuje, ker je strankin svet zavrnil fašistovski naziv. Vse to je neugodno vplivalo na italijanski tisk, ki niti več ne skuša tajiti svoje nervoznosti.

Tendenciozne vesti o demonstracijah v Jugoslaviji

Treba je opozoriti na vesti o »velikih protestnih demonstracijah« v Jugoslaviji, ki so bile lansirane te dni. Te vesti so prinesli nekateri fašistovski listi, ki so poskušali, da bi se te tendenciozne vesti razširile tudi po svetu. Povsem izmišljena je vest »Popolo di Trieste«, da so se vršile po Jugoslaviji po izmenjavi jugoslovanskih polkovnih zastav velike demonstracije proti Italiji. Na Jelačičevem trgu v Zagrebu naj bi bila omladina celo zažgala italijansko zastavo. Toda ta poskus se fašistom ni obnesel. Skoro nihče ni nasedel pisanju fašistovskih listov. Le poročevalec »Daily Telegraph« se je nekoliko »prepričal« o resničnosti svojih vesti. On je v svojem listu objavil članek, v katerem svetuje jugoslovanski javnosti, naj bo mirna in naj si ne vzame k srcu tržaške obsodbe. Saj je posebno sodišče sodilo italijanske državljane. List pravi, da bi morala Jugoslavija

delovati na Jugoslovane v Julijski Benečiji na tak način, da bi se rešila nesporazumljenja med obema sosednjima državama in da bi tako prenehal obstojati vzrok za neprestane spore med njima. Simptomatično je, da tendencioznega članka »Daily Telegraphovega« dopisnika fašistovski tisk ne komentira, pač pa mu prisoja veliko važnost, kar se vidi že po tem, da ga citira pod velikimi naslovi in na vidnih mestih.

Za manifestacijo slovanskih organizacij v Ameriki

London, 12. septembra. n. Agencija »Telegraph« javlja iz Newyorka, da namerava slovaške organizacije v Ameriki prirediti veliko protestno manifestacijo proti tržaški obsodbi. Liga za človeške pravice, v kateri so vodilni intelektualci Amerike, se bo pridružila tej akciji. Italijansko poslaništvo v Washingtonu poskuša vplivati na ameriški tisk in si prizadeva prepričati ameriško javnost, da so bile tržaške žrtve boljše, ki so se samo izdajali za narodne Jugoslovane.

Nov proces bo 22. t. m. v Rimu

Trst, 12. septembra. n. Nov proces proti našim rojakom se bo vršil dne 22. t. m. pred uradnim sodiščem za zaščito države v Rimu in sicer proti 29 osebam. Obtoženih je bilo 87 oseb, 18 jih je že obsojenih, 28 pa jih je pobeignilo. Gradivo za razpravo se pripravlja z vso naglico. Listi še javljajo, da bo razsodba padla še ta mesec in da bo zelo stroga.

Demanti vesti o mobilizaciji v Italiji

Dunaj, 12. septembra. d. Tukajšnje italijansko poslaništvo danes kratko demantira vesti, ki so bile razširjene v inozemstvu o delni mobilizaciji italijanske vojske.

Zasedanje Društva narodov v Ženevi

Včeraj se je nadaljevala splošna politična debata — V Svetu je dr. Marinković poročal o omejitvi proizvodnje opija

Ženeva, 12. septembra. d. Na današnji plenarni seji skupščine Društva narodov se je nadaljevala splošna debata o delovanju Društva v preteklem letu.

Holandski zunanji minister Beeleart van Loekland je v svojem govoru ugotovil, da je žal zaznamovati le nezaten napredek za mnogih poljih, osobito pa v vprašanju razorožitve. Sodelovanje narodov je treba tako urediti, da bodo interesi posameznih držav v skladu s splošnimi. Holandska vlada goji zaupanje, da bo novembarsko zborovanje pripravljalnega odseka izvršilo zadnja dela za splošno razorožitev. Upa, da bodo doseženi povoljni uspehi. V imenu holandske delegacije predlaga, da se oni del poročila glavnega tajništva, ki obravnava razorožitveno vprašanje, odkaže III. komisiji.

V debato je posegel tudi danski zunanji minister Munch ter je v imenu Holandske, Švedske, Letonske, Finske, Norveške, Švice, Estonske in Danske predlagal, da skupščina Društva narodov pospeši rešitev vprašanja o klavzulah največjih ugodnosti kljub diferencam mnenj. V utemeljevanje tega svojega predloga je danski zastopnik poudarjal, da pomenja klavzula o največjih ugodnostih splošno konsolidacijo carinskih postavk. Težko je izvesti to konsolidacijo, ker mnoge države svoje carinske tarife spreminjajo in omejujejo, osobito v pogledu klavzule o največjih ugodnostih. Nemudoma je treba izdelati načrt, ki bo definitivno rešil to vprašanje.

V debato je med drugimi posegel tudi avstrijski kancelar dr. Schöber, čegar govor je bil v marsikaterem pogledu prav zanimiv.

AVSTRIJA IN BRIANDOVA SPOMENICA

Ženeva, 12. septembra. d. Na popoldanski seji je imel avstrijski zvezni kancelar dr. Schöber govor, v katerem je izvajal:

Avstrija, ki mora nositi posledice razbitja prejšnjega gospodarskega ozemlja, se mora za-

vzeti za predloge, ki merijo na ustvaritev velikega evropskega gospodarskega ozemlja. — Zato smo inicijativo francoskega zunanega ministra pozdravili z odkritosrčnim zadoščenjem in mu s tega mesta izrekamo svojo zahvalo. Kakšni izgledi pa so za realizacijo tega načrta? Po mojem mnenju bi bili dve poti: prva vodi do poskusa, da se vse ali vsaj skoro vse evropske države izrazijo za enoten gospodarski načrt in za enotno gospodarsko politično akcijo. Ne dvomim, da bi ta pot tudi vodila do cilja, toda potrebovala bi mnogo časa, da doseže cilj.

Avstrija za sintetično ostvarjanje Panevropske

Po mnenju avstrijske vlade bi se moralo z novimi metodami, če se že ne uporabijo istočasno po vsej Evropi, poskusiti najprej tam, kjer slične razmere in medsebojno dopolnjevanje se potrebe k temu silijo. Če se take politične akcije, ki bi bile omejene na več skupin različnih držav z uspehom izvedejo, potem bo v bližnjem času mogoča zveza teh skupin med seboj. Ta druga pot do Panevropske, ki bi jo imenoval organično in sintetično, se mi zdi, da ima več izgledov za skorajšnji uspeh.

Ko se je z avstrijske strani preje kazalo za to potrebo, je načrt naletel na malo razumevanje. Med tem pa se je več naših sosednih držav odločilo, da krenejo po novih potih gospodarske kooperacije. Ta stremiljenja pa ne smejo imeti nikakršnega političnega značaja. To bi bila največja napaka, ki bi jo mogli zagrešiti in to bi vso akcijo kompromitiralo. V resnici gre za doseg novih sporazumov med vzhodnimi agrarno-ekspozitnimi državami in med njihovimi bližnjimi in daljnimi sosedi, ki bi sprejeli poljedelske izvozne prebitke in bi zato dosegli olajšave v svojem industrijskem izvozu. To sodelovanje agrarnih izvoznih držav je v zvezi z novimi potmi trgovinske politike in gospodarskega sporazuma med državami z enakimi usmerjenimi interesi, po katerih naj bi se pripravljala Panevropa. In Avstrija, ki je do

sedaj navzlic svojim gospodarskim težavam bila med najboljšimi odjemalci svojih sosedov in najboljši tržišče za njihovo blago, je z veseljem pripravljena udeležiti se takih pogajanj.

Izvajanja zveznega kancelarja dr. Schöbera so bila sprejeta z odobravanjem.

Ženeva, 12. septembra. d. Svet Društva narodov je na današnji popoldanski seji razpravljal o ukinitvi francoskih vojaških straž na železnicah v Saarski kotlini. Soglasno je bilo sklenjeno, da se te straže odpravijo.

Ženeva, 12. septembra. I. V svetu Društva narodov se je danes vršila razprava o vprašanju omejitve proizvodnje opija. Poročal je o produkciji opija zunanji minister dr. Voja Marinković, ki je predlagal, da pozove Društvo narodov preko svojega stalnega sekretarijata sovjetsko Rusijo, da tudi ona sodeluje pri omejitvi uživanja opija. Sovjetska Rusija kot producentinja opija naj se povabi na konferenco, ki bo razpravljala o omejitvi in kontingentiranju opija.

Razgovori ministrov srednjeevropskih držav

Ženeva, 12. septembra. n. Poljski zunanji minister Zaleski je povabil dr. Marinkoviča in Mironescuja na konferenco, na kateri se bo razpravljalo o vprašanjih, ki so se obravnavala v Bukarešti, Sinaji in v Varšavi. Prav za prav je ta ženevska konferenca treh ministrov nadaljevanje omenjenih konferenc. Dela se na to, da vse agrarne države v Evropi nastopijo enotno v vseh vprašanjih na skupščini Društva narodov.

Ženeva, 12. septembra. d. Med jugoslovanskim zunanjim ministrom dr. Marinkovićem in madjarskim ministrskim predsednikom grofom Bethlenom se je danes vršil podrobni razgovor o skupnem nastopanju obeh držav v gospodarskih vprašanjih. Dalje so se vršile konference med dr. Schöbrom in dr. Benešem, kakor tudi med dr. Schöbrom in med dr. Marinkovićem. Dr. Marinković je konferiral tudi z romunskim zunanjim ministrom Mironescum. Nameravana so tudi posvetovanja jugoslovanskih delegatov z nemškimi zastopniki. Vse te konference se tičejo gospodarskih vprašanj.

Jugoslovanska akcija se pričenja

Jasna in premočrtna je vladna politika, ki se je pričela s 6. januarjem. Cilj te politike je označen v samem zgodovinskem kraljevem manifestu in ta cilj ni drugo, ko da se ves naš narod prerodi v aktivnem jugoslovanstvu. V vsem našem narodnem in državnem življenju je jugoslovanska ideja vodilna ideja, kateri se morajo podrediti vse druge ideje, vsi drugi oziri. Vse, kar ovira ta naš vzvišeni nacionalni ideal, mora izginiti, ker samo na ta način moremo doseči, da družni ves jugoslovanski narod eno čustvo in ena volja.

S sugestivno doslednostjo in prepričujočo logiko je pričela vlada generala Živkovića ta vsejugoslovanski program tudi izvajati. Po velikem zakonodajnem delu, s katerim so bili likvidirani vsi zakoni strankarske razjedinevalne preteklosti, je sledil drugi veliki akt nove dobe, prav tako zgodovinski zakon z dne 3. oktobra. Vse stare, iz nesvobodnih časov podedovane pokrajinske meje so padle in nova upravna razdelitev države se je izvršila le na podlagi gospodarskih potreb našega naroda. S tem je bila ustvarjena možnost, da vodi naš narod le eno narodno in državno politiko in da ga ne molijo več regionalni oziri, ko v strankarskih časih. Oktobrski zakon pa je storil še nekaj več, ko je z novim državnim imenom povdaril tudi na zunaj našo popolno enotnost. S tem najvažnejšim obeležjem našega narodnega in državnega edinstva so bile postavljene, kakor je dejal predsednik vlade v svojem znamenitem govoru banskim svetnikom, nove naloge za sodelovanje vseh narodnih sil v popolni enakosti in ravnopravnosti vseh državljanov brez razlike vere in plemena, a tudi za vesno izvrševanje državljanov dolžnosti.

Vlada generala Živkovića je tudi takoj storila vse potrebno za sodelovanje vseh narodnih sil v smislu aktivnega jugoslovanstva in v svoji nad vse pomembni deklaraciji z dne 4. julija javno povedala, na kakšni podlagi se mora pričeti izvrševati to sodelovanje. Kakor je vlada sama absolutno homogena, tako mora tudi vladati med pristaši jugoslovanske akcije popolna skladnost. Kakor sodelujejo v vladi vsi ministri samo kot posamezniki, pa čeprav so bili tudi šefi bivših strank, tako imajo v jugoslovanski akciji sodelovati vsi tudi le kot poedinci, pa najsi so bili preje še tako goreči pristaši in agitatorji bivših strank. Toda z bivšimi strankami je konec, enkrat za vselej konec, ne ker je to volja posameznika, temveč ker je to logična nujnost vsega razvoja od 6. januarja dalje. Na mesto strank in njih udeleževanja stopa jugoslovanstvo, ki je splošen naroden pokret in ki je veskokozi aktivno, da ni za bivše stranke sploh prostora. Zato je bila nad vse zmolna misel, da nastane jugoslovanska akcija na ta način, da se bivše stranke združijo na en program. Bivše stranke sploh ne pridejo v poštev, ker na skupno delo kličemo le Jugoslovane kot posameznike, ker ne maramo trpeti, da bi v jugoslovanski akciji obstojale posebne skupine, opredeljene po geslih in programih iz strankarskih časov.

In to jasno resnico je z vso jedrnolostjo povdaril predsednik vlade, gen. Živković v svojem velepomembnem nagovoru članom banskim svetov v gardijskem domu. Na otmel način je priznal vse zasluge bivših strank za razvoj in napredek našega naroda, toda v »novih razmerah nimajo nobenega razloga za nadaljni obstoj, kajti nobenega dvoma ni, da so postale zapreka za nadaljni razvoj našega narodnega življenja. Te stranke se tudi niso mogle prilagoditi potrebam jugoslovanske nacionalne države, ker niso znale zahtevati svojega zgodovinskega in pokrajinskega porenja.«

Vsled tega se je treba orestiti vseh ostankov preteklosti in pričeti z ustvarjanjem jugoslovanske ideologije, da se v vsem narodu prične jugoslovanski prepoved, za katerega je pripravil 6. januar in poznejši čini vlade tla. In ko predsednik vlade to ugovarja, že s tem tudi otvarja novo dobo, ko se ima pričeti izvajati jugoslovanska akcija ne le z zakonodajnim delom vlade, temveč s podrobnim delom v narodu samem. Vladna deklaracija z dne 4. julija je podala program in osnovne misli, kako se naj vrši to podrobno delo za popolno uveljavljanje jugoslovanske misli, govor predsednika vlade z dne 5. septembra, na predvečer našega grandioznega narodnega slavlja, pa je opomin, da je prišel čas, ko se ima to podrobno delo pričeti izvajati.

Čisto razčiščeni so pojmi, čisto je raz-

Slava artilerijskega polka kraljeve garde

Pomembnemu vojaškemu prazniku je prisostvoval Nj. Vel. kralj z vsemi člani vlade

Beograd, 12. septembra. I. Danes sta proslavila slavo artilerijski polk in pionirska četa kraljeve garde. Na tribuni so se pred prihodom Nj. Vel. kralja zbrali predsednik vlade general Peter Živković, ministri Uzunović, dr. Korošec, general Hadžić, dr. Svegelj, dr. Srškić, dr. Kumanudi, dr. Maksimović, dr. Drinković, Radivojević, Trifunović Šibenik in minister dvora Jeftić, nadalje zastopniki beograjske občine, generalitete in druge ugledne osebnosti.

Ob 10:30 je prispel Nj. Vel. kralj v spremstvu Nj. Vis. kneza Arsenja. Kralj je bil oblečen v uniformo polkovnika gardijskega topništva. Pri prihodu v tribuno je kralja sprejel poveljnik artilerijskega polka kraljeve garde polkovnik Popović, ki mu je dal raport. Ko je kralj sprejel raport, se je vidno dobro razpoložen podal na tribuno. Vojaštvo se je zbralo pred tribuno v polkrogu. Kralj je topničarje pozdravil in jim vzkliknil: »Srečna vam slava, junaci!« Vojski so odzdravili z gromkimi vzkliki.

Po kraljevem pozdravu se je vršil slavnostni obed. Za časa obeda je pel zbor gardistov, nato pa je spregovoril polkovnik

Popović, ki je orisal zgodovino polka in izjavil, da je za gardiste velika čast, da služijo svojem velikemu kralju. Ob koncu je pozval svoje vojake, da iz dna svojih duš pozdravijo svojega kralja in Njegov dom. Daleč na okrog so se razlegali silni vzkliki topničarjev, pionirjev in občinstva. Nato je godba odigrala državno himno in vojaštvo je defiliralo pred tribuno.

V Gardijskem domu je bila za tem zakuska, ki se je udeležil tudi Nj. Vel. kralj. Kralj je na zakuski izpregovoril tole zdravico: »Današnji dan mi nudi priliko, da naglasim svoje posebno zadovoljstvo in svojo zahvalo za srčno vdanost napram meni in mojemu domu. Prepričan sem, da boste tudi v bodoče služili za vzor vsem ostalim. Zato dvigam čašo na vaše zdravje!« Zdravico so vsi prisotni sprejeli z izkrenim navdušenjem.

Nato je govoril poveljnik Popović. Izrazil je v svojem imenu in v imenu vsega polka globoko hvaležnost za poset Nj. Vel. kralja in izjavil je neomajno vdanost kralju in Njegovemu domu. Nato je kralj v spremstvu kneza Arsenja odšel, ljubeznivo odzdravljajoč vsem navzočim.

Delovanje vrhovnega zakonodajnega sveta

Proučevanje v sekcijah se nadaljuje, plenum se sestane 17. t. m.

Beograd, 12. septembra. k. Te dni se nadaljujejo dela sekcij zakonodajnega sveta. Tako dela higijenske sekcije pod predsedstvom Koste Timotijevića. Ta sekcija pretresa zakonski načrt o zaščiti mater in otrok. Referat v tem predmetu ima dr. Matija Ambrožič. Dalje dela sekcije za gradbeni zakon pod predsedstvom Dušana Subotića. O načrtu gradbenega zakona je važno naglasiti, da ima določila o razlastitvi zasebne imovine, kolikor je v interesu jav-

ni gradbenih del. Razlastitev se more izvršiti proti plačilu gradbene cene. Gradbeni zakon bo prvi, ki se predloži plenumu vrhovnega zakonodajnega sveta.

Beograd, 12. septembra. AA. Seja vrhovnega zakonodajnega sveta se bo vršila 17. septembra v Beogradu. Na dnevnem redu je razprava o nekaterih zakonskih predlogih iz resora ministristva za socijalno politiko in narodno zdravje ter gradbeni zakon.

Šef romunskega generalnega štaba o naši vojski

Popolnoma moderna uredba naših vojaško-tehničnih zavodov v Kragujevcu in Kraljevu

Beograd, 1. septembra. AA. Pred svojim odhodom iz Jugoslavije je šef romunskega generalnega štaba general Sansonović dal zastopniku Agencije Avale tole izjavo:

Iz Vaše lepe države in iz vaše prestolice, ki je mnogo napredovala, nosim spomin na obisk, ki je bil toli prisrčen, da nas je prav do sreca ganil. Obenem se spominjam silnega vtisa, ki so ga napravile vaše velike vojaške svečanosti. Trenutek, ko so bile izmenjane zastave, nas je globoko presunil. Ničve ne more bolje razumeti pomena zastave, ki spominja na borbe, na žrtve in

junaštva, kakor mi vojaki. Revija čet nam je jasno posvedočila sedanje stanje jugoslovanske vojske. Imeli smo srečo, da smo lahko pregledali vojaško-tehnični zavod v Kragujevcu in tvornico za letala v Kraljevu. Obe ustanovi sta popolnoma moderno urejeni. Pred svojim odhodom iz Jugoslavije izrekam v svojem imenu in v imenu romunskega odposlanstva globoko zahvalo za prisrčni sprejem, ki smo ga bili deležni, ter pošiljam najboljšo želje jugoslovanski vojski, ki smo jo videli prejšnjo soboto na Banjici.

Zakon o zdravstveni zaščiti šolskih otrok

-Obvezna zdravstvena zaščita - Zdravstveni fond in prispevki

Beograd, 12. septembra. I. Na predlog ministra za socijalno politiko in narodno zdravje je Nj. Vel. kralj podpisal zakon o zdravstveni zaščiti šolske dece in dijakov. S tem zakonom, ki je stopil v veljavo z dne 12. septembra, ko je prišla iz veljave dosedanja uredba o upravljanju in načinu uporabljanja sredstev fonda za zdravstveno zaščito šolske dece in dijakov, je bila uvedena obvezna zdravstvena zaščita vseh učencev in dijakov ljudskih, srednjih, strokovnih in visokih šol za ves čas njihovega šolanja. Zaščito izvajajo šolski zdravniki, šolske poliklinike, higijenski zavodi in zdravniki specialisti za otroške bolezni in za šolsko higijeno, pa tudi zdravniki nespecialisti, ki pa morajo imeti tromesečni tečaj o šolski higijeni. Zdravniki morajo vse učence in učitelje dvakrat na leto preiskati. Zdravniški pregled se mora nanašati na telesni razvoj učenca in na njegove sposobnosti za nadaljnje posejanje šole. Zdravljenje in zdravila za siromašne učence plačujejo fond za zdravstveno zaščito šolske dece in dijakov in pa proračuni občinskih uprav za ljudske, banovine pa za strokovne in srednje šole, ministristva prosvete pa za visoke šole in univerze.

Nove šole se morajo zgraditi po predpisih tega zakona. Vse stare šole je treba v skladu s predpisi tega zakona v času desetih let preurediti.

Učne načrte in njihovo izvajanje je treba prilagoditi potrebam zdravstvene zaščite šolske dece in dijakov ter njihovim duševnim in telesnim sposobnostim. Posebna pažnja se mora posvečati sistemu telesne vzgoje. Na vsaki šoli, kjer je to treba, se morajo ustanoviti dijaške kuhinje za prehrano učencev. Kritje stroškov za te kuhinje oskrbijo občine, banovine in država. Slabotna deca se za časa počitnic pošlje v okrevališča.

Za izvršitev zdravstvene zaščite učencev se osnuje fond za zdravstveno zaščito učencev pri Državni hipotekarni banki v Beogradu. Vsak učenec mora pri vpisu v srednje in njim slične šole položiti 20 Din v gotovini kot znesek za ta fond. Služatelji visokih šol in vseučilišč pa morajo prispevati vsak semester v znesku Din 30 kot pri-

jasnen cilj in namen jugoslovanskega pokreta, določeno in jasno so pozvani vsi jugoslovanski državljanji k ustvarjanju tega pokreta in sedaj je čas, da se ta prične uresničevati.

S 6. januarjem ustvarjena nova miselnost se ima pričeti izvajati med narodom. Z zadnjim govorom predsednika vlade generala Živkovića se pričinja jugoslovanska akcija.

spevek v korist tega fonda. V ta fond se sprejemajo tudi prostovoljni prispevki, zapsušine in razni drugi denarni darovi. Fond služi za nabavo zdravil, za kritje zdravniških stroškov, za pospeševanje telesne vzgoje, za širjenje zdravstvene prosvete, za treznostno propagando med dijaštvom, za ustanavljanje socijalnih in higijenskih ustanov, za urejanje higijenskih razmer v šolskih poslopih itd. Sredstva tega fonda se ne smejo v nobenem slučaju trošiti za osebne potrebe, za potovanja itd. Od zbranih obveznih in neobveznih prispevkov gre 50 odstotkov šolam, ki zberejo te prispevke, 15 odstotkov za počitniške kolonije in 30 odstotkov v centralni fond za zaščito šolske dece in dijakov v Beogradu. Od visokošolskih prispevkov gre 50 odstotkov uprav posebnega visokošolskega zdravstvenega fonda.

Centralni fond je nedotakljiv, dokler ne naraste na 10 milijonov dinarjev. Država prispeva k temu fondu po 500.000 Din na leto, dokler se ne doseže omenjena vsota. Centralni fond upravlja poseben odbor. Pri vsaki banki upravi se ustanovi tudi poseben odbor za banovinski zdravstveni fond, ki ima iste naloge kot centralni odbor. Visokošolske fonde upravljajo uprave visokih šol.

Sestava zdravniškega senata

Beograd, 12. septembra. I. Minister za socijalno politiko in narodno zdravje je odobril sestavo senata za zdravnike za dobo 1930-31. Za predsednika tega senata je bil imenovan Andrej Dimić, za člane pa poleg drugih tudi dr. Pavle Avramović policijski zdravnik in Ljubljani in dr. Anton Klasić na Pragerskem.

Gradba nebotičnika v Ljubljani

Ljubljana, 12. septembra. Kakor nam javljajo, je gradba nebotičnika Pokojninskega zavoda pri privatnih nameštencev na vogalu Dunajske ceste in Gajeve ulice sedaj tudi zasigurana s stališča stavbnega reda in s stališča pravnih interesov mejašev. Na današnji seji je upravni svet Ljubljanske kreditne banke umaknil svojo pritožbo proti graditvi nebotičnika. Mestni magistrat je zavrnil ugovore Ljubljanske kreditne banke, ki se je nato pritožila na II. instanco, na banko upravo. Upravni svet Ljubljanske kreditne banke pa je snoči sklenil, da umakne to pritožbo. Sedaj ni nobenih ovir proti gradnji ljubljanskega nebotičnika.

Makso Cotič †

Maribor, 12. septembra.

Danes ob 8. uri zjutraj je nenadoma od kapi zadet umrl v svojem stanovanju na Zrinjskega trga št. 5 nestor slovenskih časnikarjev Makso Cotič, upokojeni ravnatelj bivše tržaške »Edinosti«.

Makso Cotič! S tem častnim imenom je neločljivo združena vsa slovenska narodna borba zadnjih 50 let na Primorskem. V njej je bil pokojnik središče, glasnik vsega dela, propovednik vere in poguma in neomajnega optimizma, kateremu je ostal zvest tudi v najtežjih trenutkih in celo v prognanstvu v Mariboru. Zato pa je tudi bil časnikar po boji volji, kakršni se ne rode vsako leto, še vsako desetletje ne. Rojen v Vipavi na bivšem Notranjskem, dne 7. decembra l. 1854., je obiskoval domačo trško šolo in realko v Gorici, na kar je moral k vojakom, kjer se je dokončno odločila njegova življenjska pot. Tedaj je namreč pričel dopisovati v takrat samo dvakrat na teden izhajajočo tržaško »Edinost« in se ji potem posvetil ves. Postal je poklicni časnikar in stopil v njeno redakcijo l. 1890. kot urednik. Leta 1894 je »Edinost« postala dnevnik, Cotič pa njen glavni urednik, dokler ni naposled postal ravnatelj, kar je ostal vse do 50-letnice l. 1926., ko je bil upokojen in se je stalno preselil v Maribor.

Navedez je ta življenjska pot lahka in kratka, toda kdor je poznal njegovo delo in dobo, v kateri je v Trstu vodil glavno glasilo tržaških in primorskih Slovencev sploh, samo ta vé, koliko silne energije, vere in marljivosti je moral imeti, da je vzdržal. Prevzel je tržaški slovenski dnevnik v tistem času, ko se je pričela najhujša narodna in kulturna borba med Slovenci in Italijani, ki pa je bila za nas vedno zmagovita in polna nepozabnih uspehov, brez katerih bi nikdar ne bilo v

Primorju toliko nepremagljive in nezlomljive narodne zavednosti, ki dela čudeže. Leta 1890—1914 so bila nepozabna leta našega narodnega, političnega in gospodarskega razvoja in napredka v Trstu, na Goriškem in v Istri. Gorica je bila l. 1914. že domala osvobodena, slovenski Trst je rastele kar preko noči in zatreti ga je moglo le najhujše nasilje.

Pri vsem tem delu je bil pokojni Makso Cotič ob strani naših prvih mož: dr. Gustava Gregorina, dr. Otokarja Rybača, dr. Slavika, prof. Matka Mandiča, prof. Vekoslava Špinčiča in dr. Josipa Vilfana. Toda Makso Cotič ni vodil borbe samo s peresom, bil je tudi neumoren delavec v političnem pokretu, dober govornik in organizator. Sam je ustanovil nešteto društev, političnih, nacionalnih, kulturnih itd., bil jim predsednik, tajnik ali vsaj odbornik. Mimo vsega tega ogromnega dela je pa še vedno našel dovolj časa, da se je udeleževal tudi kot prevajalec, posebno iz hrvaščine. Prevel je dolgo vrsto povesti in romanov Šenoe, Gjskega itd. Več let je pa naposled bil tudi tržaški poročevalec ljubljanskih slovenskih listov in praškega nemškega dnevnika »Die Politik«.

Kakor je bil Makso Cotič v javnem življenju neomahljiv, tako je bil v zasebnem nedosegljivi dobričina. Vedno optimist, vedno prijazen, vedno s smehljajem na licu, čeprav je notranje trpel silne muke, ko ga je ob koncu svetovne vojne pričela biti neizprosna usoda. Štirinajst dni pred premirjem mu je krogla na bojišču vzela edinega sina Dušana, potem je prišla okupacija in aneksija Primorja, teror, požig Narodnega doma, napadi na tiskarno »Edinost« itd. S krvavečim srcem je l. 1926. zapustil svoj Trst in se preselil v Maribor, toda tudi tu mu usoda ni prizanesla. Smrt mu je pobrala hčerko Cirilo in več sorodnikov. Ostali sta mu le verna družica žena in hči Milena, poročena s prokuristom tukajšnje podružnice Ljubljanske kreditne banke g. Antem Lavrenčičem. In vendar je še vedno ostal trden in reupogljiv. Zadnji dogodki v Trstu so ga kljub temu potrli, razahljali mu živce. V četrtek zvečer je bil kakor slučajno še v krogu svojih prijateljev v gostilni »Maribor«, danes zjutraj pa je — mrtev.

Pogreb nepozabnega ravnatelja Maksa Cotiča, čigar ime bo za vekomaj neločljivo združeno z zgodovino našega mučeniškega Primorja, bo v nedeljo 14. t. m. ob 16. uri iz mrtvašnice mestnega pokopališča na Pobrežju.

Slava njegovemu spominu!

Imenovanja

Beograd, 12. septembra. I. Po ukazu Nj. Vel. kralja so bili postavljeni za sodnike apelcijskega sodišča pri višjem deželnem sodišču v Ljubljani v dosedajni kategoriji in skupini gg. Keršič Peter in dr. Stuec Anton, dosedanja sodnika okrajnega sodišča I-3 pri deželnem sodišču v Ljubljani ter za starejšino okrajnega sodišča v Marenbergu Čerček Janko, dosedanja sodnik okrajnega sodišča v Metliki I-5.

VREMENSKA NAPOVED.

Dunaj, 12. septembra. d. Vremenska napoved meteorološkega zavoda za jutri: Nezasneljivo vreme bo še nekaj časa trajalo; bližajo se močnejše motnje, morskije z nevihtami, ki bodo mogoče še nočoj.